

УДК 336.22

DOI 10.18372/2786-5495.1.15752

Афанас'єва Інна Іванівна 

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

Філімонова Світлана Володимирівна

студентка 3-го курсу,
факультет економіки та бізнес-адміністрування,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто становлення та сучасний стан податкової служби України, охарактеризовано особливості її функціонування та роль у податковій системі. Обґрунтовано необхідність удосконалення роботи податкової служби України, визначено напрями підвищення ефективності роботи податкової служби та функціонування національної податкової системи.

Ключові слова: Державна податкова служба, податкова система, реалізація податкової політики, законслухняність, ефективність функціонування податкової системи.

Annotation. The article considers the formation and current state of the tax service of Ukraine, describes the peculiarities of its functioning and role in the tax system. The necessity of improving the work of the tax service of Ukraine is substantiated, the directions of increasing the efficiency of the work of the tax service and the functioning of the national tax system are determined.

Keywords: State Tax Service, the tax system, implementation of tax policy, obedience to the law, efficiency of the tax system.

Запорукою ефективного функціонування податкової системи є належним чином сформована інституційна основа. Одним із основних інститутів, який здійснює реалізацію податкової системи, виступає орган виконавчої влади та податкового контролю – Державна податкова служба України, яка зараз перебуває на стадії реорганізації.

Цей процес для України не є новим, адже наприкінці 2012 року Указом Президента України від 24.12.2012 №726/2012 через реорганізацію Державної податкової служби України та Державної митної служби України було створено Міністерство доходів і зборів України.

Податкова служба в Україні як система спеціальних державних органів контролю по дотриманню податкового законодавства почала формуватись як невід'ємна частина Державної податкової служби Радянського Союзу, до якого входила і Україна. Як результат, Республіканська податкова служба ще не була спеціальним податковим органом незалежної держави.

Державна податкова служба у своїй діяльності не залежить від інших державних органів, оскільки вона була створена як єдина система управління та контролю за дотриманням податкового законодавства. Вона має власну символіку, яка була затверджена указом Президента України від 23 червня 2001 року згідно з Законом України "Про Державну податкову службу в Україні" (ретроспектива). Визначає опис та малюнок герба, прапора Державної податкової служби України та штандарта голови Державної податкової адміністрації України. Цим указом Президент України також визначив порядок

використання емблеми та прапора Державної податкової служби України та штандарту голови державної податкової адміністрації в Україні.

Емблемою Державної податкової служби України є зелене коло з жовтою облямівкою, в центрі якого вміщено зображення жовтого кадуцея у вінку з жовтого дубового листа.

Прапор Державної податкової служби України – прямокутне полотно білого кольору. У верхньому лівому куті якого – Державний прапор України, а в центрі вільної половини полотна – емблема Державної податкової служби України.

Штандарт Голови Державної податкової адміністрації України являє собою квадратне полотно зеленого кольору із зображенням у центрі золотого кадуцея. По периметру полотна облямовано золотою лиштвою у вигляді орнаменту з дубового листа і прикрашено золотою бахромою з вільних сторін. Древяк штандарта дерев'яне, чорного кольору. Верхня частина древяка має форму круглого вінка з жовтого металу з дубового листа, посередині якого зображено знак княжої держави Володимира Великого.

Наприкінці 2018 року Кабінет Міністрів України схвалив постанову про реорганізацію Державної фіскальної служби та її розділення на Державну податкову службу та Державну митну службу. Відповідне рішення ухвалили під час засідання уряду 18 грудня 2018 року.

Цим документом передбачається, що Державна податкова служба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів.

З огляду на сучасний стан Податкова служба є тим виконавчим органом, що реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

Подальший розвиток соціально орієнтованої ринкової економіки в нашій країні, поряд із застосуванням інститутів ринкової саморегуляції, вимагає оптимізації державного управління на всіх напрямках економічної діяльності.

Проблема полягає в тому, що в даний час розвиток та модернізація податкової служби продовжує здійснюватися на основі ситуаційного підходу. Він зводиться в основному до структурних змін у службі, організації її роботи на функціональних принципах, автоматизації адміністрування податків і зборів тощо. Такий підхід може певним чином покращити результати роботи Державної податкової служби. Однак для вирішення проблеми спрощення процесів адміністрування податків, встановлення економічних передумов добровільної сплати податків та досягнення відчутних результатів від модернізації податкової служби в Україні необхідно оптимізувати технологію документообігу в економічній моделі чинної податкової системи та нових законодавчих рішень, в процесі яких необхідно розробити конкретні механізми реалізації основних принципів державної податкової політики.

Задля стабілізації фінансової системи в державі особливе значення належить податковій дисципліні, а саме вчасне та у відповідних розмірах внесення юридичними та фізичними особами відповідних обов'язкових зборів та платежів до державного і місцевого бюджетів. І саме Державна податкова служба контролює цю податкову дисципліну [1].

У жодному сільському районі України не існує більше ста бізнес-структур, а податковий контроль здійснюють понад 40 працівників податкової служби, 10 працівників контрольно-ревізійних служб філій та стільки ж державних службовців. Попри такий потужний контрольно – ревізійний апарат, несплата податків має масовий характер. Частина податків не сплачується через об'єктивні причини – відсутність грошових коштів. Цим же пояснюється і те, що з додатково нарахованих податковою інспекцією сум після контрольних перевірок до бюджету потрапляє лише третина недоїмки, решта обертається в податковий борг. Проте навіть екстраординарні заходи податкових служб щодо стягнення податків не дали очікуваних результатів.

Тож для вирішення проблеми своєчасної і у відповідних розмірах сплати податків, необхідно не лише посилити податкову дисципліну, а й покращити фінансовий стан суб'єктів господарювання, що може бути забезпечене лише стабілізацією розвитку виробництва. Дотримання податкової дисципліни, виконання вимог законодавства мають бути обов'язковими не тільки для платників податків, але й для державних структур, які розпоряджаються зібраними ресурсами. Регулює ці процеси Закон про Державний бюджет, який щорічно розглядається і затверджується Верховною Радою України. Там чітко зазначено як та в чийх інтересах застосовуються податкові надходження. Мають бути забезпечені прозорість у використанні бюджетних коштів і контроль громадськості за ними. У країнах з розвиненими ринковими відносинами громадяни здійснюють безпосередній контроль, тобто інформація про доходи та видатки державного бюджету доступна для всіх членів суспільства через реалізацію принципу гласності. Влада регулярно інформує представницькі органи про виконання бюджету і повинна нести адміністративну або кримінальну відповідальність у разі порушення законодавства. І для підвищення прозорості бюджетної системи, зокрема її видаткової частини, було б доцільним відновити контроль громадян за використанням асигнувань на всіх рівнях управління, як це має місце у розвинутих країнах. Платники податків мають знати куди йдуть їхні гроші [2].

Поряд із суто адміністративно-правовими заходами, які і надалі залишатимуться основним засобом стягнення податків, потрібно впровадити просвітницьку та роз'яснювальну роботу, що спрямована посилити податкову дисципліну. У цивілізованому діловому світі платник податків побоюється не лише юридичного стягнення за порушення вимог податкового законодавства, а й суспільного сорому.

Законослухняність повинна стати нормою поведінки кожного громадянина України. Опублікування матеріалів про те, хто і скільки сплачує податків, хто приховує або недооцінює свої доходи, обманує державу – це один із стандартів прозорості податкової системи та освіти щодо податкової культури в суспільстві. Податкову культуру можна зміцнити лише за умови підвищення репутації держави. Громадяни повинні переконатися, що влада існує для них, а не вони для влади. При формуванні нового розуміння та ідеології податкової політики головну роль мають відігравати сприятливі та доброзичливі відносини між владою, податківцями – з одного боку та господарюючими суб'єктами – з іншого. Мова йде про створення пом'якшеного режиму, позбавлення силового фактору, про нормальні умови для тих підприємств, які, працюючи стабільно, дотримуються податкової дисципліни.

Організатором роз'яснювальної роботи серед господарюючих суб'єктів повинні стати Державна податкова адміністрація та її органи. Складовими цієї роботи мають стати своєчасне повідомлення платників податків про зміни у законодавстві, консультативні послуги, видання науково – методичної літератури тощо. Податковий інспектор повинен виступати не лише як працівник, зацікавлений у максимальному стягненні податків, але і як хороший радник, який допоможе в покращенні бізнесу. Однак реальні відносини між податківцями та платниками податків все ще далекі від ідеальних. Часто трапляються необгрунтовані нарахування податків та штрафів [3].

Варто зазначити, що ефективність функціонування податкової системи можна підвищити використанням передових інформаційних технологій. З цією метою податкові органи створюють автоматизовану інформаційну систему, призначену для автоматизації функцій усіх рівнів податкових служб для забезпечення збору податків та інших обов'язкових платежів до бюджету та позабюджетних фондів, всебічного оперативного аналізу податкових матеріалів.

Зміни в роботі податкової служби необхідні. Вони повинні бути послідовними та передбаченими. Їхніми головними напрямками мають стати:

- посилення податкової дисципліни;
- зниження загального рівня оподаткування при різкому розширенні податкової бази;
- систематизація і кодифікація податкового законодавства;

- скорочення кількості податків та спрощення системи оподаткування [4].

Необхідність даних змін є зрозумілою. Дійсне питання складається в умінні уряду знайти баланс між об'єктивно суперечними фіскальними та стимулюючими функціями податків.

Список використаних джерел

1. Податкова система: Навчальний посібник. / за заг. ред. Андрушенка В.Л. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 416 с.
2. Про Державний бюджет України: Закон України від 15. 12. 2020 №1082 – IX. Дата оновлення 31. 01. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1082-20>.
3. Податкова політика України: навч. посіб. / П.В. Мельник, З.С. Варналій, Л.Л. Тарангул / за ред. П.В. Мельника. К.: Знання України, 2010. 505 с.
4. Оперативний облік в органах ДПС України: посібник – довідник / за ред. В.Ф. Дейнеки. Київ: Алерта, 2014. 126 с.